

Hoe haal je het maximale nut in Wtp

“Van Miljoenenjacht naar Pensioenkeuzes”

Zeist, 2 juni 2026 – Break-out sessie

Aanwezig namens Centraal Beheer APF

Lieke Werner

- Director AethiQs
- Actuarieel adviseur van diverse FPR-fondsen
- Lid werkgroep FPR Pensioenfederatie
- Docent/case begeleider Executive Master Actuarial Science (Actuarieel instituut)

Jop Versteegt

- Centraal Beheer APF, Directeur Pensioenbureau
- RSM Erasmus Universiteit, PhD Researcher
- Lid Ethiekcommissie Achmea
- Stichting Kinderhulp Belarus, Voorzitter
- Stichting Child Care Ukraine, Voorzitter

Agenda

- Verschillende (wetenschappelijke) RPO methodes

- Praktijkcasus: Samenbrengen van verschillende risicohoudingen

---

- Deelnemers activeren om welvaartswinst te realiseren

- Interessante DC-concepten uit buitenland

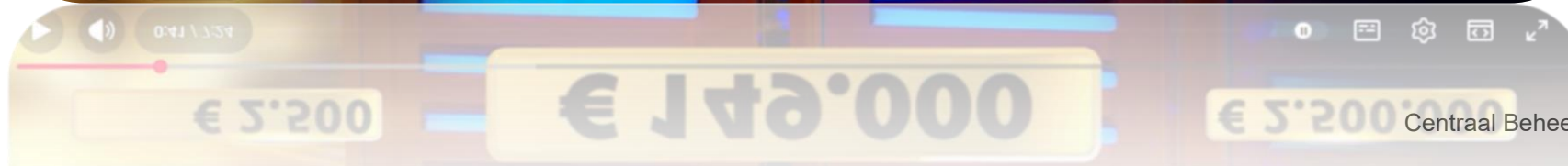

- Take aways

Postcode Loterij Miljoenenjacht

Wat zou jij doen?

Postcode Loterij Miljoenenjacht

Inventariseren via stemkaarten

Rood: No Deal

Groen: Deal

Wetenschappelijk onderzoek

Deal or No Deal?

Decision Making under Risk in a Large-Payoff Game Show: 151 deelnemers Nederland, Duitsland & USA

- Risicogedrag is sterk afhankelijk van eerdere uitkomsten
- Prospect theory verklaart keuzes beter dan klassieke expected utility theory
- Gemiddeld matige risicomijding, maar grote individuele verschillen
- Hoogte van de inzet heeft minder invloed dan eerdere uitkomsten
- Implicatie voor theorie en praktijk

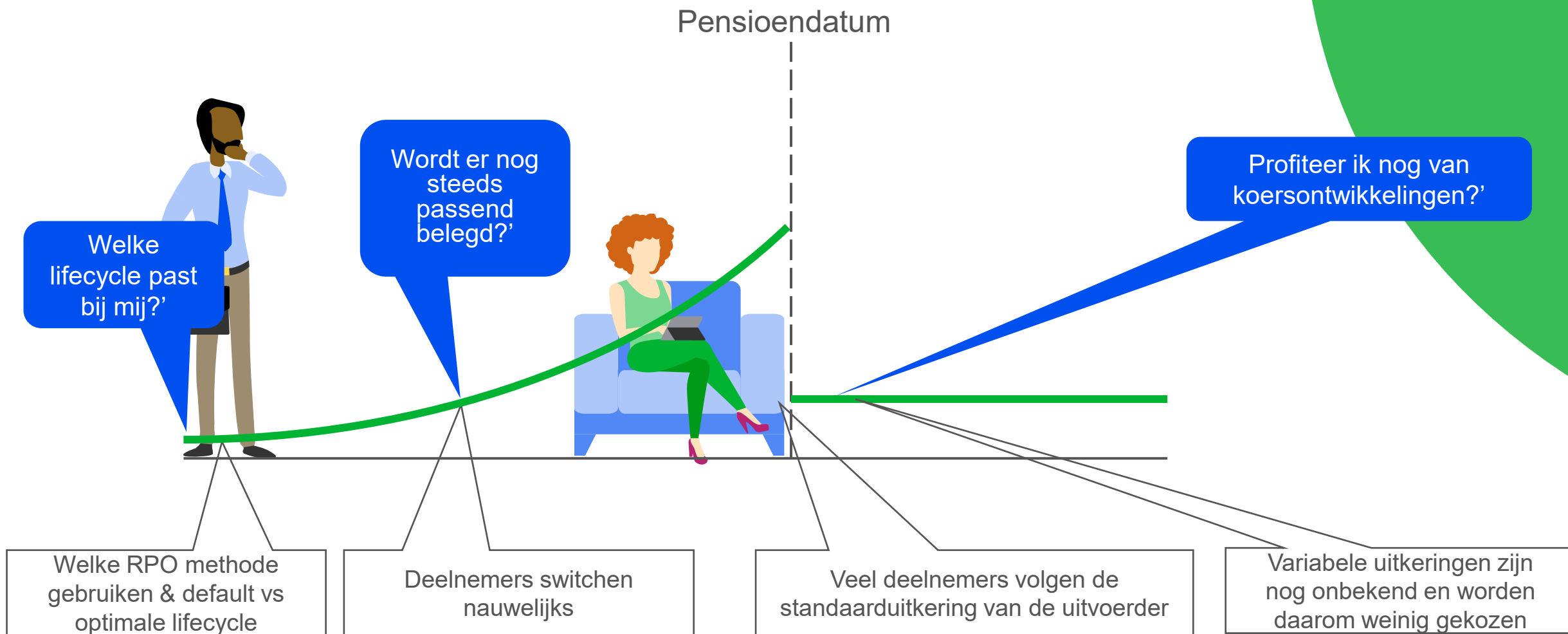
*Thierry Post, Martijn J. van den Assem, Guido Baltussen and Richard H. Thaler
Published in the American Economic Review, March 2008 (98:1), 38–71*

Verschillende (wetenschappelijke) RPO methodes

De pensioenreis van de deelnemer

Vragen, keuzes en feiten...

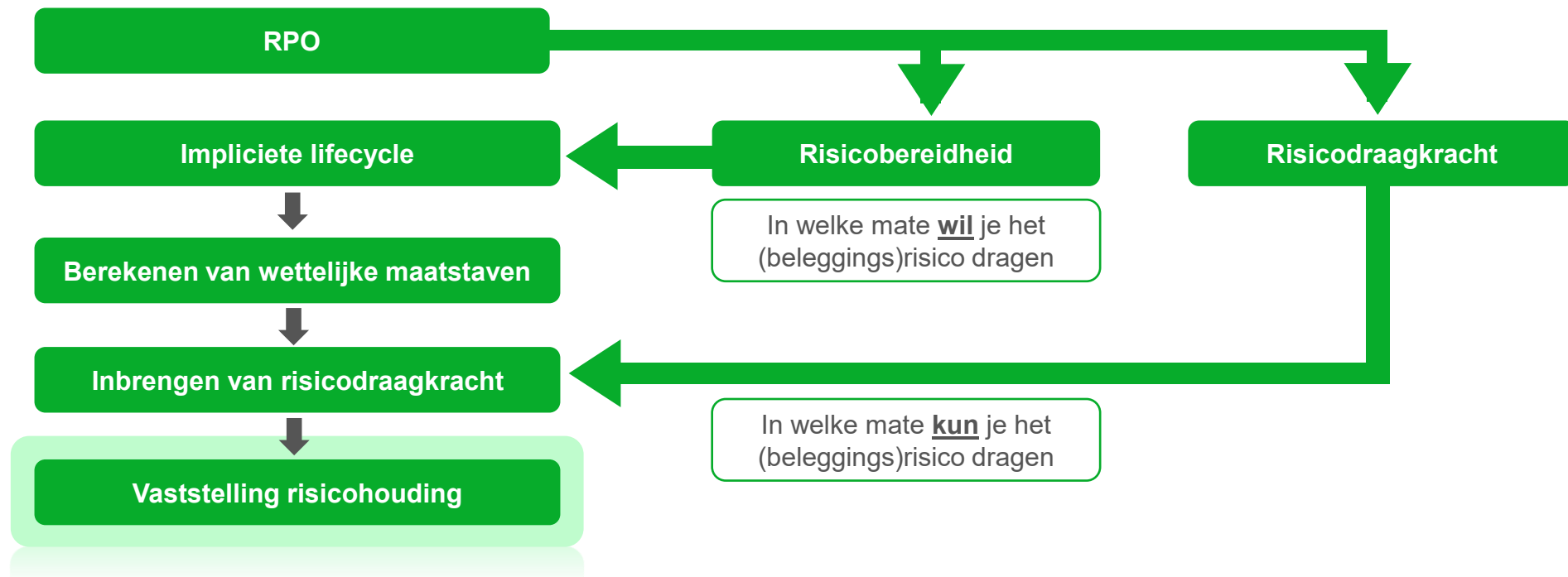

Verschillende methoden voor meten van risico-aversie

Risicohouding: basis voor inrichting beleggingsbeleid

Uitgangspunten

- Artikel 52b Pensioenwet bepaalt dat beleggingsbeleid (FPR/SPR) is gebaseerd op risicohouding van pensioendeelnemers
- Risicohouding wordt bepaald o.b.v. uitkomsten risicopreferentieonderzoek (RPO)
- Risicopreferentieonderzoek periodiek uitvoeren (min. 1x per 5 jaar) en bij ingrijpende wijziging

Drie methoden vergeleken voor meten van de risico-aversie

Uitkomsten onderzoek Netspar

Onderzochte methodes

- Pension Builder-instrument.
- Multiple Lottery Choices-methode
- Choice Sequences-methode

Wat zijn de belangrijkste bevindingen

- Aanzienlijke verschillen in gemiddelde niveaus risico-aversie
- Pension Builder toont gemiddeld hogere risico-aversie
- Multiple Lottery Choices en Choice Sequences methode vergelijkbare uitkomsten
- Pension Builder-instrument leidt tot hogere tevredenheid en een betere aansluiting op hun voorkeuren

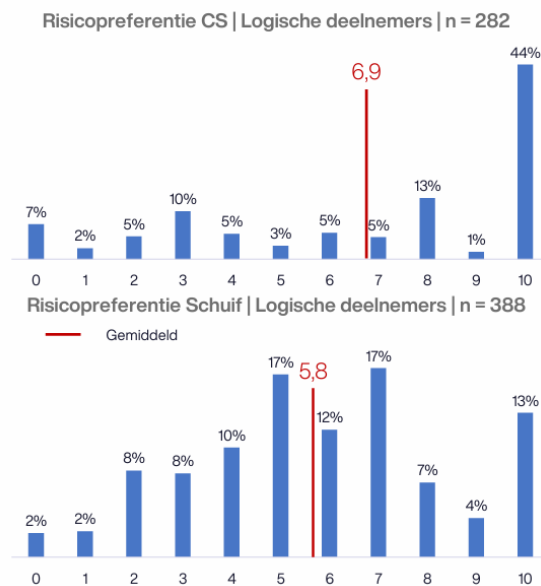
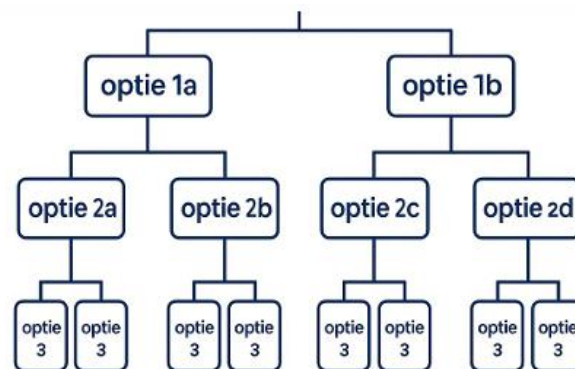
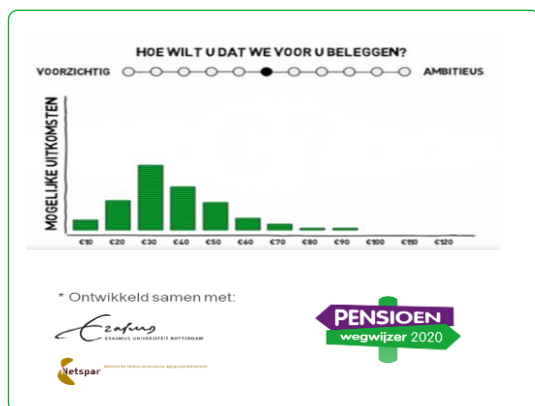

Drie methoden vergeleken voor meten van de risico-aversie

Uitkomsten praktijkonderzoek Centraal Beheer APF

Onderzochte methodes bij twee Eigen Kringen en belangrijkste bevindingen

- Pension Builder vs Choice Sequence
- Bij Choice Sequence zien we meer onlogische antwoorden (ca. 100 dlrs meer t.o.v. ca. 400 dlrs)

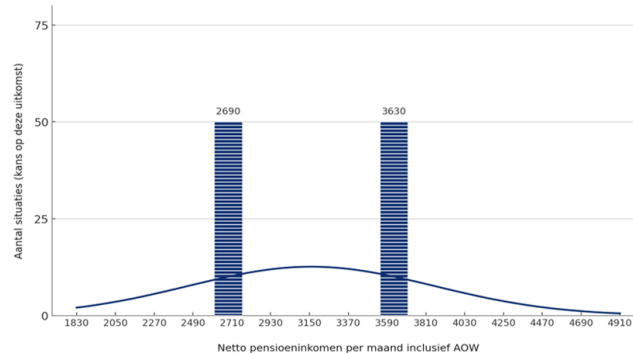
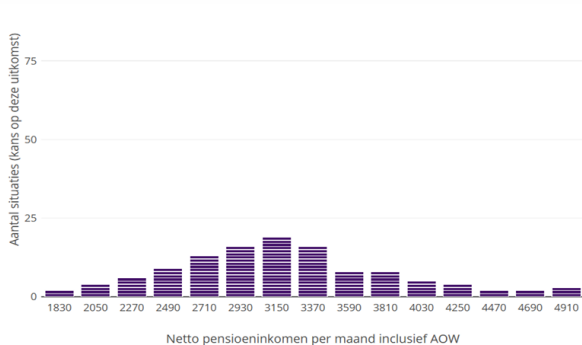

Drie methoden vergeleken voor meten van de risico-aversie

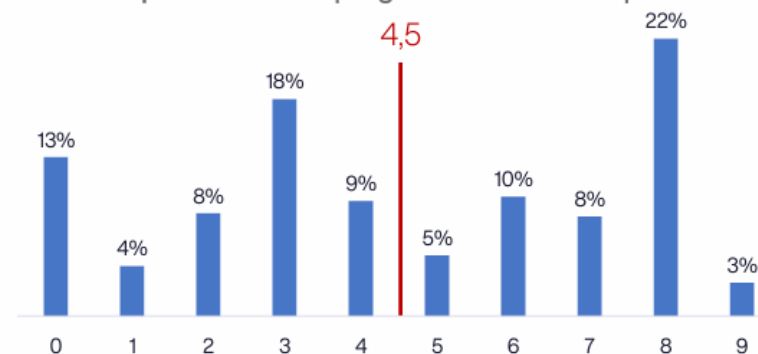
Uitkomsten praktijkonderzoek Centraal Beheer APF

Conclusies praktijkonderzoek

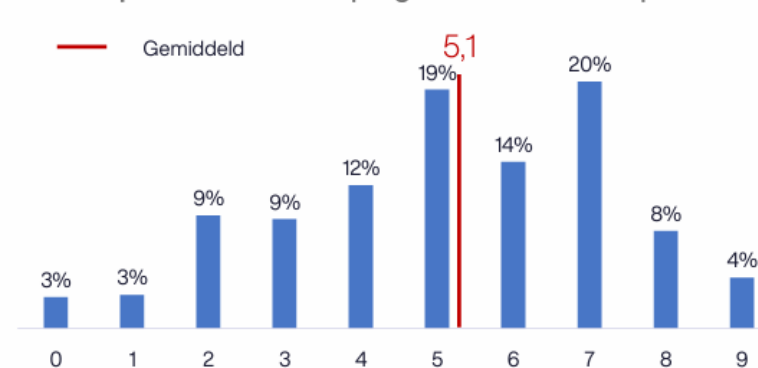
- Pension Builder sluit beter aan bij werkelijke pensioensituatie.
- Pension Builder geeft realistischer beeld.
- Risico-aversie in beide methodes vergelijkbaar na correctie "schuifstand 10" (en dus ook kleinere onlogische waarde)

Risicopreferentie CS | Logische deelnemers | n = 175

Risicopreferentie schuif | Logische deelnemers | n = 227

Stelling

Nader wetenschappelijk onderzoek is noodzakelijk om te komen tot een RPO-standaard voor “NL Pensioenland”

Praktijkcasus: Samenbrengen verschillende risicohoudingen

Praktijkcase Centraal Beheer APF (1/2)

Van individueel naar collectief effect van risicometing

VM: Verwachtingsmaatstaf
LTRM: Lange Termijn Risicomaatstaf
KTRM: Korte Termijn Risicomaatstaf

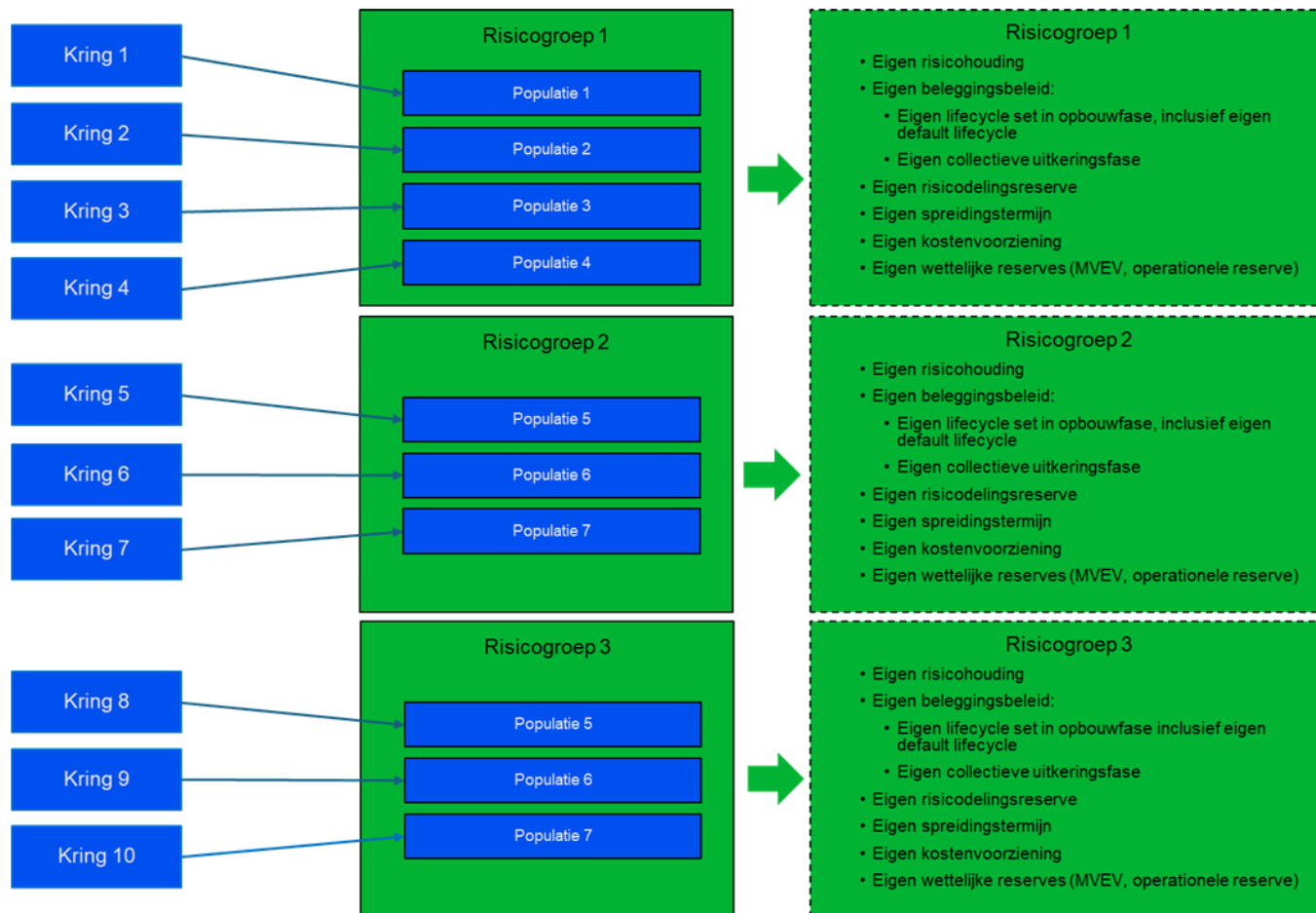
Toetsing: Past Risicohouding bij Kring?
Risicohouding past en keuze voor die risicogroep

	Groep 1				Groep 2				Groep 3			
	VM	LTRM	KTRM	Passend?	VM	LTRM	KTRM	Passend?	VM	LTRM	KTRM	Passend?
Kring Chemours	v	x	v	Nee	v	x	v	Nee	v	x	v	Nee
Kring ES Nederland	v	v	v	Ja	v	x	v	Nee	v	x	v	Nee
Kring HP Nederland	v	v	v	Ja	v	x/v	v	Nee -> Ja?	v	x	v	Nee
Kring DB Koopkracht	x	v	v	Nee	v	v	v	Ja	v	x	v	Nee
Kring equensWorldline	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja	v	x	v	Nee
Kring DB Premie	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja	v	x/v	v	Nee -> Ja?
Kring HPE	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja
Kring DB Stabiliteit	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja
Kring Grolsch	x	v	v	Nee	x	v	v	Nee	v	v	v	Ja
Kring Sligro Food Group	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja
Kring DC	x	v	v	Nee	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja
Kring RBS	x	v	v	Nee	v	v	v	Ja	v	v	v	Ja

Verschillende stappen om tot samenvoeging Eigen Kringen naar MCK-FPR+

Praktijkcase Centraal Beheer APF (2/2)

Van individueel naar collectief effect van risicometing

Verschillende stappen om tot samenvoeging Eigen Kringen naar MCK-FPR+

Praktijkcase Centraal Beheer APF

Van individueel naar collectief effect van risicometing

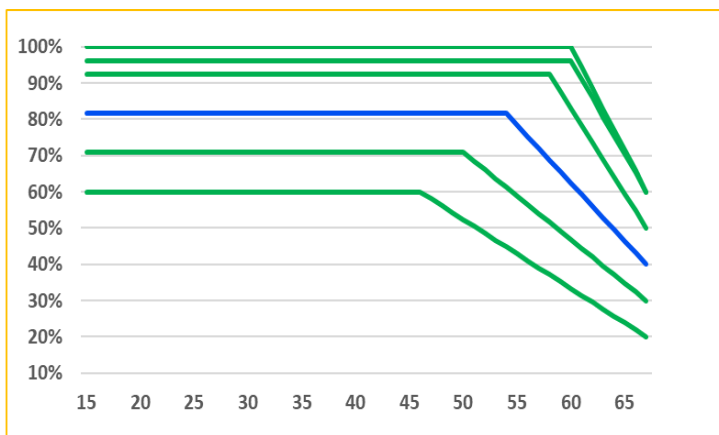
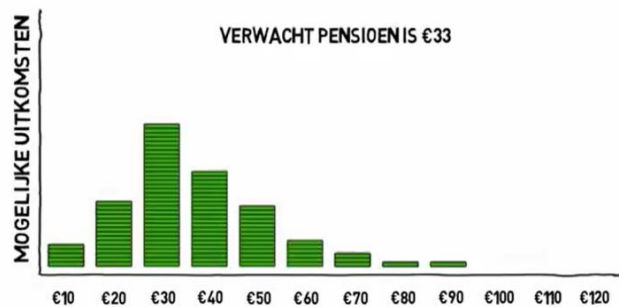
Voordelen van deze aanpak

- Samenvoeging van 12 Eigen Kringen naar 2 Multi Client Kringen
- Kring Flexibel+ groeit naar belegd vermogen van € 7- 8 miljard
- Nieuwe toetreders worden op basis van RPO ingedeeld in:
  - Risicogroep 1: Samen Bestendig
  - Risicogroep 2: Samen Robuust
  - Risicogroep 3: Samen Krachtig
- Deelnemer profiteert optimaal van schaalvoordelen EN passende set van Life Cycles

Welvaartswinst van doorlopend deelnemers activeren en stimuleren om risicoprofiel te actualiseren

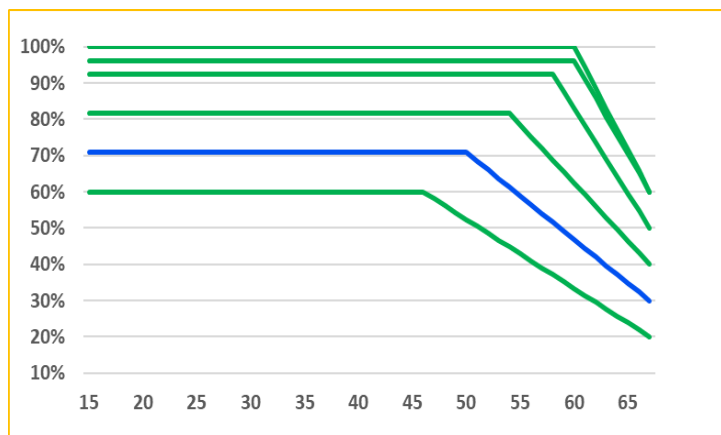
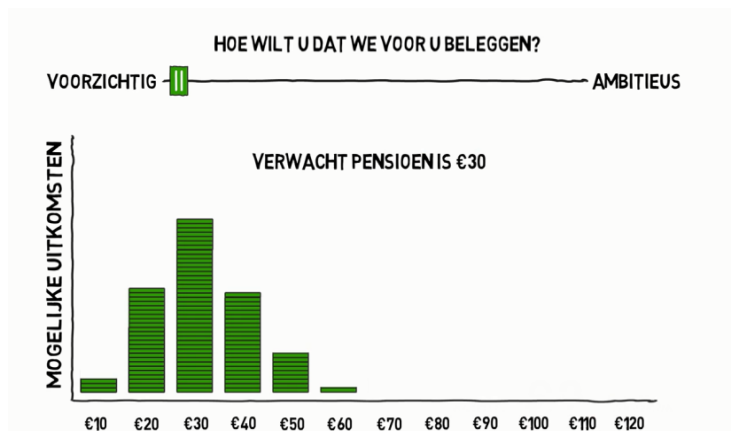
Concept van Automatisch Signaleren?

Optimale keuzebegeleiding

- Op basis van persoonlijke omstandigheden en voorkeuren signaleren wij periodiek of de bestaande lifecycle nog passend is
- Mocht een andere lifecycle meer passend zijn geworden, dan informeren wij deelnemer
- Deelnemer kan kiezen om wijziging wel/niet wil door te voeren

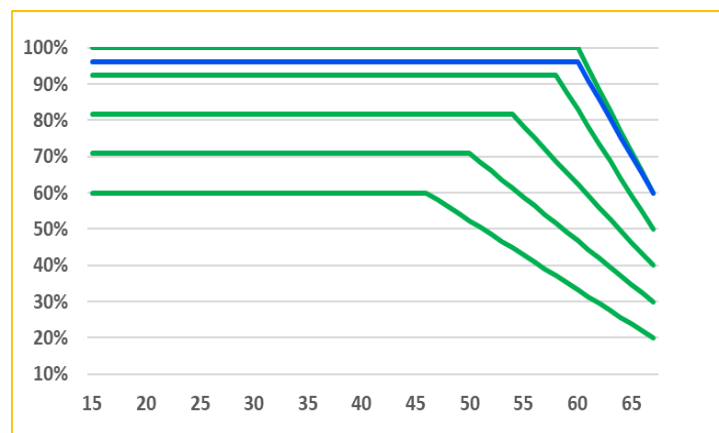
Hoe werkt Automatisch Signaleren?

Optimale keuzebegeleiding

- Op basis van persoonlijke omstandigheden en voorkeuren signaleren wij periodiek of de bestaande lifecycle nog passend is
- Mocht een andere lifecycle meer passend zijn geworden, dan informeren wij deelnemer
- Deelnemer kan kiezen om wijziging wel/niet wil door te voeren

Hoe werkt Automatisch Signaleren?

Optimale keuzebegeleiding

- Op basis van persoonlijke omstandigheden en voorkeuren signaleren wij periodiek of de bestaande lifecycle nog passend is
- Mocht een andere lifecycle meer passend zijn geworden, dan informeren wij deelnemer
- Deelnemer kan kiezen om wijziging wel/niet wil door te voeren

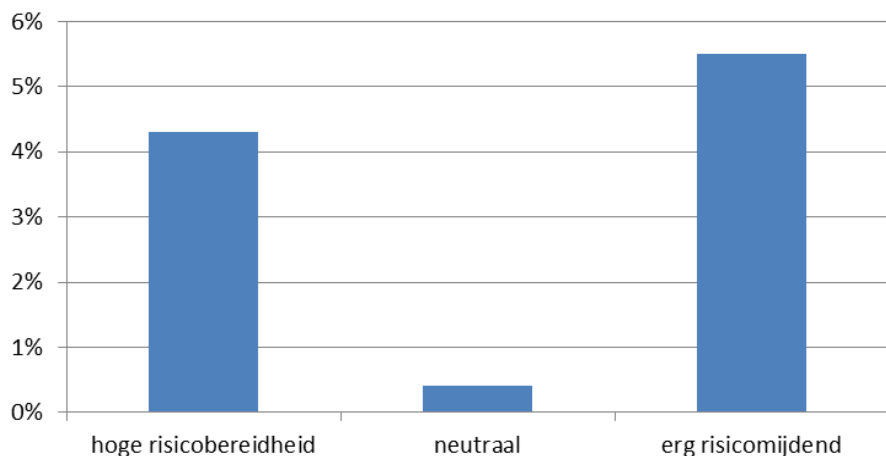
Bijsturen op basis van gebeurtenissen (“3DC-motor”)

Wanneer & waarom?

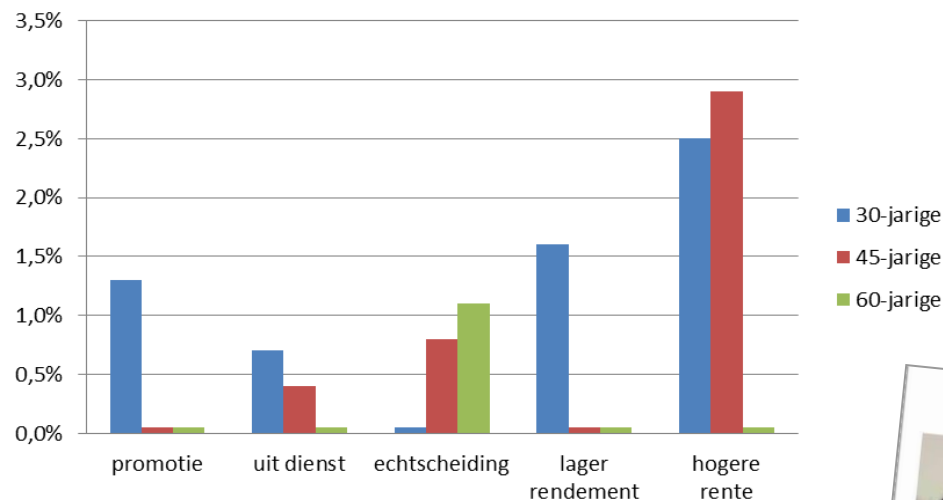
Persoonlijk	‘Human capital’ + AOW	Financial capital	Risico bijsturen
Bijstorting van (extra) kapitaal	-	↑	↓
Gerealiseerd rendement op de portefeuille	-	↑	↓
Onverwachte carrièresprong	↑	-	↑
Echtscheiding	-	↓	↑
Macro-economisch			
Negatieve rente- en inflatieschokken	↑↑	↑	↑

Meerwaarde automatisch sturen

Meerwaarde automatisch sturen bij aanvang

Meerwaarde automatisch sturen bij events

“Automatisch Sturen van Centraal Beheer APF geeft, rekening houdend met zowel verwachting van pensioen als de risico’s daar omheen, gelijke of betere resultaten dan traditionele DC-producten.” Bron: [Mercer](#)

“De pensioenuitkomsten bij Automatisch Sturen van Centraal Beheer APF hebben gemiddeld een licht hogere waardering (“nut”) bij een zelfde premie-inleg.” Bron: [Willis Towers Watson](#)

Uitkomsten welvaartswinst 'optimale life cycle' bij aanvang

2026 Onderzoek Automatisch signaleren: standaard default Life Cycle vaak niet passend

Risicogroep 1			
Leeftijd	Gamma	Optimale Lifecycle	Welvaartswinst
25 jaar	g=2	6	111,6%
	g=5	5	103,8%
	g=10	3	101,3%
45 jaar	g=2	5	110,9%
	g=5	2	103,0%
	g=10	1	100,0%
60 jaar	g=2	3	103,5%
	g=5	3	101,7%
	g=10	1	100,0%

Conclusies

- Initiële keuze deelnemer levert maximale welvaartswinst
- Activatie deelnemers noodzakelijk

Uitkomsten welvaartswinst specifieke gebeurtenissen

2026 Onderzoek Automatisch signaleren: “Life events” en renteschok -100bp

Gebeurtenissen	Vanaf t=0
Promotie	Salaris 25% omhoog
Uit dienst	Geen salaris meer
Scheiding	50% minder kapitaal
Rente -1 %	DNB economie – 100bp

Uitkomsten welvaartswinst specifieke gebeurtenissen

2026 Onderzoek Automatisch signaleren: "Life events" en renteschok -100bp

Optimale' lifecycle risicogroep 1

Leeftijd	Gamma	Basis	Promotie	Uit dienst	Scheiding	Rente-1%
25 jaar	g=2	6	6	6	6	6
	g=5	5	3	6	5	5
	g=10	3	2	5	3	3
45 jaar	g=2	5	5	5	5	6
	g=5	2	2	2	3	3
	g=10	1	1	2	2	1
60 jaar	g=2	3	3	3	6	6
	g=5	3	3	3	3	4
	g=10	1	1	1	3	1

Welvaartswinst risicogroep 1 (basis=100%)

Leeftijd	Gamma	Basis	Promotie	Uit dienst	Scheiding	Rente-1%
25 jaar	g=2	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	g=5	100,0%	101,1%	100,2%	100,0%	100,0%
	g=10	100,0%	100,8%	100,4%	100,0%	100,0%
45 jaar	g=2	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,5%
	g=5	100,0%	100,0%	100,0%	100,5%	100,5%
	g=10	100,0%	100,0%	100,9%	100,7%	100,0%
60 jaar	g=2	100,0%	100,0%	100,0%	100,4%	104,7%
	g=5	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	101,1%
	g=10	100,0%	100,0%	100,0%	100,2%	100,0%

Conclusies

- Tussentijdse keuze deelnemer verbeterd welvaartswinst
- Blijvende activatie deelnemers is noodzakelijk

Toekomstige ontwikkelingen

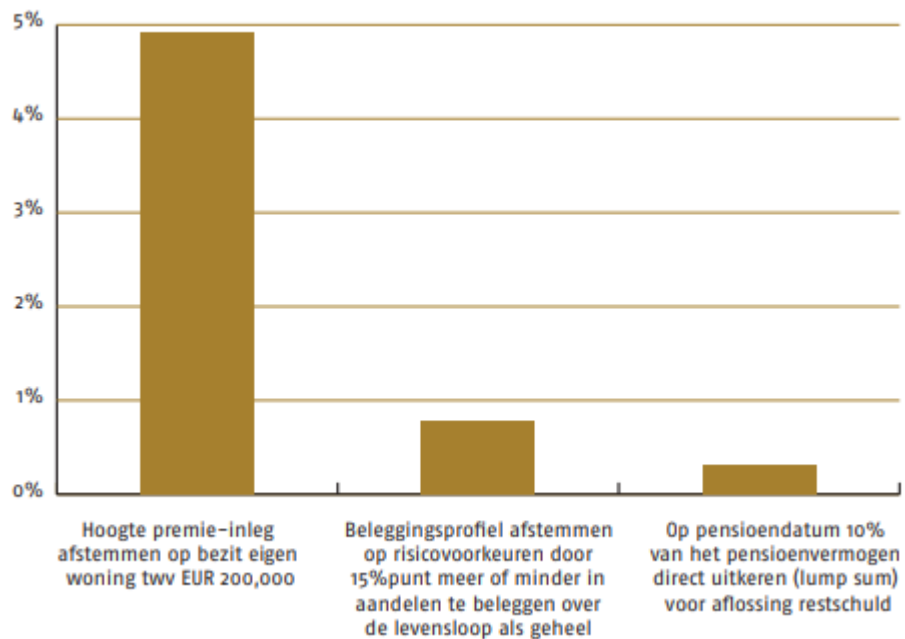

Meerwaarde van maatwerk in premie-inleg

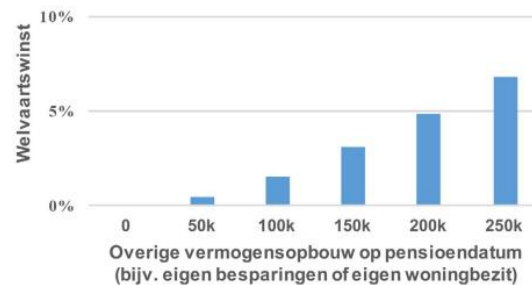
Drie voorbeelden van welvaartswinst door maatwerk

Concepten uit het buitenland

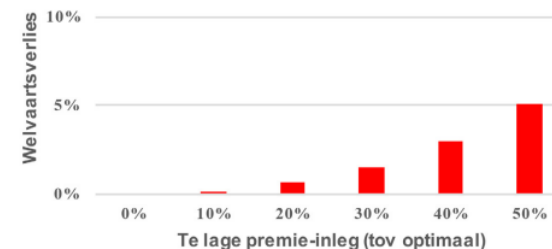
- Pensioensparen afstemmen op het bezit van een eigen woning
- Save more tomorrow

Figuur 1: Welvaartswinst door afstemming van de premie-inleg op overige individuele besparingen, bijv. kapitaalopbouw via eigen woning

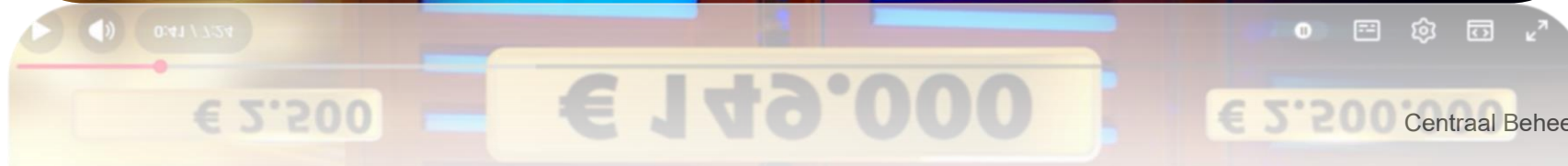
Figuur 2: Welvaartsverlies als kortzichtigheid resulteert in te lage premie-inleg

Bron: Van den Bleeken et al (2017)

Postcode Loterij Miljoenenjacht

Wat zou jij doen?

Postcode Loterij Miljoenenjacht

Inventariseren via stemkaarten

Rood: No Deal

Groen: Deal

Take aways

Take aways

- Wees je bewust bij RPO's naar verschillen en overeenkomsten van de methodes
- Samenbrengen verschillende risicogroepen in 1 Kring kan en levert maximaal “nut” voor deelnemers
- Stimuleer deelnemers bij aanvang om niet automatisch te kiezen voor de default-optie
- Blijf deelnemers aansporen om gekozen Life Cycle te actualiseren tijdens opbouwfase
- Ontwikkelingen en optimalisaties staan niet stil: nieuwe concepten komen eraan

Hartelijk dank voor uw deelname aan deze break-out sessie

Samen werken aan een persoonlijk pensioen